

ความเป็นมาและผลงานรณรงค์ในระดับพื้นที่

ภายหลังที่ก่อตั้ง สสส.ปี 2544 ภารกิจการแก้ปัญหาปัจจัยเสี่ยงจากแอลกอฮอล์ได้เริ่มต้นโดยการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา ปี 2546 เป็นปีแรก โดย ศ.นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม ได้เป็นประธานในการประชุมหารือและออกแบบการรณรงค์ โดยอาศัยจังหวะโอกาสต้นทุนของสังคมไทย คือ ช่วงเข้าพรรษาที่ประชาชนจำนวนมากมีการลดละเลิกอบายมุขอยู่แล้วเป็นธรรมเนียมปฏิบัติต่อกันมา ซึ่ง สสส. สามารถต่อยอดจากโอกาสนี้ในการชักชวนรณรงค์ได้ โดยอาศัยเครือข่ายทางศาสนา สายสุขภาพ ได้แก่ สันติอโศก วัดพระธรรมกาย พระสงฆ์นักพัฒนา ผู้นำศาสนาอื่น สายสุขภาพ ได้แก่ เครือข่ายหมออนามัย เครือข่ายนักวิ่งและออกกำลังกาย และเครือข่ายทางสังคมต่างๆ โดยมีพัฒนาการการรณรงค์ มาตามลำดับ ดังนี้

ปี 2546 - 2548 เป็นช่วงระยะแรกของการรณรงค์จึงต้องการให้เกิดเป็นกระแสกว้าง เน้น Theme รณรงค์งดเหล้าเพื่อแม่เพื่อซี้ให้เห็นว่าปัญหาการดื่มนั้น แม่ได้รับความทุกข์อย่างไร ซึ่งทำให้ผลสำรวจพบว่า ในปีแรกมีผู้งดและลดการดื่มแอลกอฮอล์ถึงร้อยละ 40.6 เพิ่มขึ้นโดยประมาณการว่านักดื่มประมาณ 60% ที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม คือ นักดื่มประมาณหนึ่งในสาม ไม่ได้ดื่มเลย ประมาณ ร้อยละสิบห้า ตั้งใจจะงดแต่ดื่มนิดไม่ได้ตลอดสามเดือน และอีกร้อยละยี่สิบแม้จะไม่ไดงด แต่ก็ลดการดื่มลงปัจจุบัน

ต่อมาได้เน้นประเด็นด้านเศรษฐกิจ คือ การดื่มทำให้สูญเสียรายได้ ในปี 2549 - 2551 เพื่อซี้ให้เห็นว่าในระดับครอบครัว และระดับประเทศการงดเหล้าทำให้คนมีรายได้มากขึ้น และมีความสุขขึ้น ทั้งนี้ 2551 รัฐบาลได้ประกาศวันงดดื่มสุราแห่งชาติ โดยกำหนดให้วันเข้าพรรษาทุกปี ทำให้เกิดกลไกการทำงานที่ฝ่ายหน่วยงานราชการต่างๆ จะมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ปี 2552- 2556 แนวทางรณรงค์เปลี่ยนเป็นความสุขของคนเลิกดื่มและครอบครัว "สุขปลอดเหล้า" ซี้ให้เห็นว่าเมื่อคนเลิกเหล้าจะมีความสุข และมีกิจกรรมต่างๆที่ทดแทน รวมทั้ง มิตรภาพไม่ได้เกิดในวงเหล้าด้วย อย่างไรก็ตาม เริ่มนำเสนอในแง่มุมของศาสนาเน้นให้ถึงวันสำคัญของชาวพุทธ และการลดละเลิกทำให้มีความสุขเหมือนได้คนใหม่

ในปี 2557-2558 ได้ปรับเปลี่ยนข้อความรณรงค์จากเดิมเป็น "งดเหล้าเข้าพรรษา เปลี่ยนเป็น "งดเหล้าครบพรรษา" และเน้นการลงไปทำงานในชุมชน ทำให้เกิดเป็นพื้นที่รูปธรรม และสามารถทำการรณรงค์ได้ต่อเนื่องทั้งปีได้ ตลอดจนสามารถช่วยเหลือผู้ที่ดื่มหนักได้มากขึ้น จนพัฒนามาเป็นชุมชนคนสู้เหล้า เพื่อเพิ่มความสำเร็จในระดับพื้นที่ จากเดิมเน้นการวัดผลการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ โดยมีการพัฒนาชุมชนวิจัยขึ้น 4 แห่ง 4 ภาค คือ บ้านซอนสมบุญ ๑.ลพบุรี, บ้านวังว่า จ.น่าน , บ้านโนนบอน จ.อุบลราชธานี และบ้านวังเลา จ.นครศรีธรรมราช แต่ละจังหวัดมีชุมชนรูปธรรม "ชุมชนคนสู้เหล้า" รวมทั้งหมด 588 แห่ง และมีชุมชนแหล่งเรียนรู้ 46 แห่ง โดยปี 2558 การรณรงค์ใช้แนวคิดเรื่อง "เปลี่ยนคนมาเป็นคนใหม่" และเน้นการทำงานเก็บข้อมูลชุมชนมากขึ้น วางระบบกลไกการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงในชุมชน คือ จำนวนคนงดเหล้าจำนวนเงินที่ประหยัดได้ จำนวนร้านค้าที่เข้าร่วมงานประเพณีชุมชนปลอดเหล้า เป็นต้น และในปี 2559 การศึกษาวิจัยชุมชนพบว่า คนในชุมชนกลับไปดื่มใหม่ระหว่างพรรษาเกินกว่าครึ่งที่ตั้งใจงด ทำให้การรณรงค์ในชุมชนเน้นให้เกิดความต่อเนื่อง ได้เสนอขอยกย่องให้คนเลิกเหล้าครบ 3 เดือนเป็นคนหัวใจหิน และเริ่มวางแนวทางให้คนที่เลิกตลอดชีวิตเป็นคนหัวใจเพชร

ปี 2560 เน้นความร่วมมือของชุมชนจนถึงระดับอำเภอ และจังหวัด ในการ ชวน ช่วย เชียร์คนเล็กเหล่า และชวนให้ งดเหล้าไปตลอดทั้งปี โดยเริ่มจากก่อนเข้าพรรษา จัดกิจกรรมคนบวชใจปฏิญาณตน จากนั้นระหว่างพรรษามีการให้กำลังใจ คนเล็กเหล่าครบพรรษาคอนหัวใจหิน ซึ่งจะมีการจัดเวทียกย่องในช่วงออกพรรษา โดยมีการสนับสนุนให้คนเล็กเหล่าครบ 3 ปี ขึ้นไปเป็นนักรณรงค์ "คนหัวใจเพชร" ก่อตั้งเป็นชมรมคนเล็กเหล้านักรณรงค์ "คนหัวใจเพชร" เพื่อช่วยเหลือให้กำลังใจคนที่ กำลังเลิกเหล้าให้สามารถทำความตั้งใจได้สำเร็จ โดยจะทำทุกจังหวัด และจะทำต่อเนื่องไม่ใช่เฉพาะในช่วงเข้าพรรษาเท่านั้น ซึ่งจะเป็นกลไกการทำงานรณรงค์ร่วมกับกลไกภาครัฐที่มีกระทรวงสาธารณสุขเป็นกำลังสำคัญ โดยปีนี้ มีการดำเนินการ เข้มขันเก็บข้อมูลผู้ดื่มเพื่อติดตามช่วย ชม เชียร์ ให้งดเหล้าครบพรรษาใน 174 หมู่บ้าน มีชุมชนผู้เหล้าระดับหมู่บ้านขยาย ผลสู่ระดับตำบลจำนวน 59 ตำบลและได้รับการยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนคนผู้เหล้าระดับตำบล จำนวน 9 ตำบล มีกลไกอำเภอที่ให้ความร่วมมือรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา ทั้ง 98 อำเภอ โดยมี 30 อำเภอที่ร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ช่วยขยายผลจากชุมชนคนผู้เหล้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ไปสู่ชุมชนอื่นๆ ในอำเภอ นอกจากนี้ยังได้จัดการอบรมผู้นำคนหัวใจ เพชรได้ 320 คน จากสมาชิกคนหัวใจเพชรในปีที่ 1 จำนวน 3,000 คน และมีคนหัวใจเพชรต้นแบบที่มาจากนางสาวเปิดตัว คนหัวใจเพชร 89 คนที่วัดชลประทานฯ อีกด้วย ถือได้ว่าวงจรถวายงานด้านการรณรงค์มาถึงพฤติกรรมระดับบุคคลและทำ ให้เกิดนักรณรงค์ในชุมชนเกิดขึ้นแล้ว

ปี 2561 - 62 โครงการได้รณรงค์โดยใช้ชุมชนคนผู้เหล้าต่อเนื่อง โดยมีนายอำเภอนักรณรงค์จำนวน 157 แห่งที่ได้รับ รางวัลเป็นกลไกสำคัญ ยังคงทำให้มีการปฏิญาณตนงดเหล้าก่อนเข้าพรรษา และระหว่างพรรษา ได้เพิ่มเรื่องการวิ่งรณรงค์ พักดับ ใน 9 สนาม 9 ภูมิภาคและเน้นการจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูคนหัวใจหินในช่วงออกพรรษายังดำเนินการต่อ เพื่อให้ เกิดเป็นประเพณีปฏิบัติ คือ ก่อนเข้าพรรษามีพิธีปฏิญาณตน ระหว่างพรรษามีกิจกรรมชวน ช่วยเชียร์ และออกพรรษา มีการ ยกย่องมอบรางวัล โดยทำให้เป็นชุมชนคนผู้เหล้า มีคนหัวใจหิน เหล็ก เพชร ในชุมชนทำให้เกิดความต่อเนื่องไม่ใช่แค่ทำงาน รณรงค์ 3 เดือนแล้วจบรอขึ้นโครงการใหม่ปีหน้า โดยมีรายงานผลในชุมชนผู้เหล้า คือ มีการรณรงค์ลดละเลิกเหล้าเข้าพรรษา ใน 1,557 ชุมชน และมี 430 ชุมชน ยกย่องเป็นชุมชนคนผู้เหล้า เพื่อรณรงค์ลด ละ เลิกเหล้าตลอดทั้งปี มีคนหัวใจเพชร ในชมรมคนหัวใจเพชรทั่วประเทศ จำนวน 4,802 คน ผ่านการพัฒนาศักยภาพให้เป็นผู้นำคนหัวใจเพชรซึ่งมีภารกิจชวน ช่วย เชียร์ แล้วจำนวน 550 คน และเริ่มจัดตั้งเป็นชมรมคนหัวใจเพชร ได้ 30 ชมรม

ปี 2563 เป็นปีที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมในพื้นที่ และ theme รณรงค์ ทางสื่อมวลชนใช้แนวความคิดใช้ชีวิตที่มีความปลอดภัย ให้มีสติ พร้อมสู้ทุกวิกฤติ และการลดละเลิกเหล้าทำให้ลดเสี่ยง มีเงิน เหลือ โดยพื้นที่ชุมชนมีข้อจำกัดในการรณรงค์เชิญชวน แต่ได้ปรับแนวทางให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีการนำแนวคิด เรื่องการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น การปลูกผัก การช่วยเหลือปัจจัยสี่ เป็นต้น โดยมีชุมชนเข้าร่วม โครงการ 392 แห่ง มีผู้เข้าร่วม คนงดครบพรรษา 15,106 คน (หัวใจหิน) งดต่อเนื่อง 3,687 คน คนหัวใจเหล็ก 1,454 คน คน หัวใจเพชร 1,833 คน สามารถประหยัดเงินได้ 21,753,352 บาท ในส่วนของกรรณรงค์พิธัสต์ว้น้อยลูกขอพ่อแม่เลิกเหล้า โดยความร่วมมือกับ สพฐ. พบว่า มีสถานศึกษาสังกัด สพฐ. แจ้งเข้าร่วมประมาณ 1,623 แห่ง มีการส่งผลงานโรงเรียน ประมาณ 450 แห่ง มีจดหมายที่เขียนถึงผู้ปกครอง 36,003 ฉบับ ผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการ 30,210 คน

ปี 2564 ผลการดำเนินงานจากทั่วประเทศ พบว่า มีชุมชนเข้าร่วม 513 แห่ง มีคนร่วมโครงการรวมทั้งหมดที่ลงชื่อ 31,535 คน ตัดเฉพาะผู้ที่ยังดื่มแอลกอฮอล์ในรอบ 1 ปี จำนวน 24,172 คน โดยสามารถอยู่ครบพรรษาได้ 16,651 คน ประหยัดเงินได้ 56,678,828 บาท โดยพื้นที่ที่ดำเนินการสามารถชวนช่วยเชียร์ให้เลิกเหล้าได้ต่อเนื่อง เป็นคนหัวใจเหล็ก หัวใจเพชร ต่อไป ซึ่งหลังออกพรรษาแล้ว ทางโครงการมีกิจกรรม “ออกพรรษาลาเหล้า” เพื่อมอบเกียรติบัตรยกย่องให้กำลังใจคนที่สามารถบรรลุผลตามที่ตั้งใจไว้

สรุปรวมจำนวนชุมชนที่เข้าร่วม โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา ปี2564

สถานการณ์โควิด...
เน้นการชวนเคาะประตู การเยี่ยม
ให้กำลังใจ ร่วมกับการช่วยเหลือ
ผู้ป่วยและป้องกันโควิด

ขยายแนวคิดเรื่อง...
คลังยาคลังอาหาร
การพลิกวิกฤติ
รายได้อาชีพ

ภูมิภาค	คนร่วม ปฏิญาณตน ทั้งหมด + ภาคีต่างๆ	ชุมชน(ตำบล/ หมู่บ้าน)ที่ร่วม โครงการปี 2564	จำนวน เฉพาะผู้ที่ยัง อยู่ใน 1ปี	สามารถ ได้ครบพรรษา (หัวใจหิน)	ตั้งใจ ต่อหรือ ตลอด ชีวิต	ลด จำนวน การดื่ม	ประหยัดเงิน	คน หัวใจ เหล็ก	คน หัวใจ เพชร
ภาคเหนือบน 8 จว	8,434	47	4,895	2,436	342		6,274,896		570
ภาคเหนือล่าง 10จว	3,030	84	2,064	2,064			1,093,247		
ภาคอีสานบน 11 จว	3,425	88	2,602	1,906	685		5,109,058		
ภาคอีสานล่าง 9 จว	9,121	52	9,121	5,525	1,154	2,442	25,186,542		
ภาคตะวันตก 8 จว	1,205	69	1,205	1,202			2,349,940		
ภาคตะวันออก 8 จว	2,759	83	1,174	838			5,283,000	178	158
ภาคกลาง กทม 9 จว	1,699	62	1,699	1,682			9,282,800	394	368
ภาคใต้บน 7 จว	1,044	16	594	594			1,382,000		
ภาคใต้ล่าง 7 จว	818	12	818	404			717,345	87	94
	31,535	513	24,172	16,651	2,181	2,442	56,678,828	659	1,190

ในส่วนกลุ่มเป้าหมายสถานศึกษา โครงการโพธิสัตว์น้อย ลูกขอพ่อแม่เลิกเหล้า ปี 2564 มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการรวม 998 แห่ง และส่งรายงานผลจำนวน 543 แห่ง โดยผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการ) แจ้งว่าไม่ดื่มแอลกอฮอล์เลย 537 คน ส่วนที่ดื่มแจ้งว่างดเหล้าครบพรรษา 449 คน ในส่วนของครูร่วมโครงการ 14,032 คน โดยแจ้งว่าไม่ดื่มแอลกอฮอล์ 6,028 คน แจ้งว่าได้งดเหล้าตลอดพรรษา 4,401 คน ส่วนนักเรียน ได้ร่วมกิจกรรมเขียนจดหมาย 61,746 คน และมีผู้ปกครองที่แจ้งว่าได้งดเหล้าเข้าพรรษา 41,514 คน

ทั้งนี้ การรณรงค์โพธิสัตว์น้อยในช่วงงดเหล้าเข้าพรรษา ไม่ได้มีมติเฉพาะแก้ปัญหาปัจจัยเสี่ยง แต่เป็นกิจกรรมที่สอดแทรกในหลักสูตรการเรียนรู้อย่างไม่เพิ่มภาระงานให้กับครูผู้สอน การให้รุ่นพี่ไปสอนรุ่นน้องเกิดเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของนักเรียน ทำให้รุ่นพี่มีความมั่นใจในตนเองกล้าแสดงออกมากขึ้น เกิดเป็นภูมิคุ้มกันตนเองโดยปริยายเพราะต้องเป็นแบบอย่างให้รุ่นน้อง ส่งต่อไปถึงครอบครัวของนักเรียนที่สามารถลด ละ เลิกได้ ไม่นับว่าครู หรือบุคลากรในสถานศึกษาก็มีการลด ละ เลิกได้ด้วยเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป ส่งผลต่อถึงผลการเรียนของนักเรียน ความประพฤติของนักเรียนดีขึ้น เรียกว่าเป็นประโยชน์แบบบูรณาการ

รายละเอียดสามารถดูเพิ่มเติมในเวปไซต์ www.ที่โรงเรียนคำพอสอน.com หัวข้อ โครงการโพธิสัตว์น้อย

ตารางเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในพื้นที่ ระหว่างปี 2563 กับ ปี 2564

ปี 2563	ปี 2564
<p>รณรงค์ชุมชนสู้เหล่า : เข้าร่วม 392 แห่ง มีผู้เข้าร่วมงดครบพรรษา 15,106 คน (หัวใจหิน) งดต่อเนื่อง 3,687 คน คนหัวใจเหล็ก 1,454 คน คนหัวใจเพชร 1,833 คน สามารถประหยัดเงินได้ 21,753,352 บาท</p>	<p>รณรงค์ชุมชนสู้เหล่า : เข้าร่วม 513 แห่ง มีคนร่วมโครงการเฉพาะผู้ที่ยังดื่มแอลกอฮอล์ในรอบ 1 ปี จำนวน 24,172 คน โดยสามารถอยู่ครบพรรษาได้ 16,651 คน คนหัวใจเหล็ก 659 คน คนหัวใจเพชร 1190 คน ประหยัดเงินได้ 56,678,828 บาท</p>
<p>รณรงค์พิชิตวัณโรคของพ่อแม่เลิกเหล้า : โดยความร่วมมือกับ สพฐ. พบว่า มีสถานศึกษาสังกัด สพฐ. แจ้งเข้าร่วมประมาณ 1,623 แห่ง มีการส่งผลงานโรงเรียนประมาณ 450 แห่ง มีจดหมายที่เขียนถึงผู้ปกครอง 36,003 ฉบับ ผู้ปกครองเข้าร่วมโครงการ 30,210 คน</p>	<p>โครงการพิชิตวัณโรคของพ่อแม่เลิกเหล้า มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 998 แห่ง และรายงานผลจำนวน 543 แห่ง โดยผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการ) แจ้งว่าไม่ดื่มแอลกอฮอล์เลย 537 คน ส่วนที่ดื่มแจ้งว่างดเหล้าครบพรรษา 449 คน ในส่วนของครูร่วมโครงการ 14,032 คน โดยแจ้งว่าไม่ดื่มแอลกอฮอล์ 6,028 คน แจ้งว่าได้งดเหล้าตลอดพรรษา 4,401 คน ส่วนนักเรียนได้ร่วมกิจกรรมเขียนจดหมาย 61,746 คน และมีผู้ปกครองที่แจ้งว่าได้งดเหล้าเข้าพรรษา 41,514 คน</p>

นอกจากนั้น ในการดำเนินการสนับสนุนหน่วยงาน/องค์กร ภาคเอกชน โรงงานอุตสาหกรรม รัฐวิสาหกิจ ที่จะรณรงค์ภายในองค์กรตนเอง ทางโครงการได้ออกแบบระบบบริหารจัดการสมาชิกที่จะเข้าร่วมรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาแบบออนไลน์ ทำให้หน่วยงาน/องค์กรสมัครเข้าระบบและสามารถบันทึกชื่อสมาชิกองค์กรที่งดเหล้าเข้าพรรษาและให้ติดตามผลตลอด 3 เดือนจนสามารถออกใบประกาศยกย่องได้ ซึ่งเป็นการจัดการนำร่อง โดยมีหน่วยงานที่ร่วมทดลองได้แก่

- ธนาคาร ธกส. จำนวนผู้ร่วมโครงการจำนวน 535 คนทั่วประเทศ
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองตาก จ.ตาก จำนวนผู้เข้าร่วม 91 คน
- องค์การส่งเสริมโคนมแห่งประเทศไทย (อสมท.) 4 คน
- โครงการส่งเสริมสุขภาพองค์กรในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 1 คน
- Atos IT Solutions and Services 2 คน
- ที่ทำการปกครอง อำเภอบางระจัน 67 คน
- ที่ทำการปกครอง อำเภอเมืองสิงห์บุรี 72 คน
- อบต. ตำบล บางพรหม 23 คน

- อบต.ตำบลโคกสว่าง 40 คน

- อบต.ตำบลบอน 21 คน

- กศน.อำเภอบุณฑริก 16 คน

หมายเหตุ : หน่วยงานภาคเอกชน โรงงานอุตสาหกรรม และรัฐวิสาหกิจ ที่ผ่านมาร่วมโครงการน้อย เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิดทำให้ต้องควบคุมลดกิจกรรมในองค์กร